

EDUCAȚIA – VECTOR ESENȚIAL AL DEZVOLTĂRII DURABILE

EDUCATION - THE ESSENTIAL VECTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

PROF.UNIV.DR. MONICA DELIA BÎCĂ¹

Abstract:

THE ISSUE OF EDUCATION TENDS TO BECOME A PRIORITY ISSUE AND ALL WHO CLEARLY SEE THE EVOLUTION OF HUMAN BEING, RATIONAL BEING AND HUMANITY AS A WHOLE PLACED EDUCATION AT THE CENTER. IN EACH SOCIETY, NEW IDEALS ARE EMERGING, WHICH CHANGE ACCORDING TO THE ECONOMIC BASIS OF SOCIETY. IT FOLLOWS THAT SCIENCE AND TECHNOLOGY FIND IN EDUCATION NOT ONLY A WAY OF PROPAGATION AND THEORETICAL ELABORATION, BUT ALSO A WAY TO BE TRANSPOSED IN PRACTICE ACCORDING TO THE REQUIREMENTS OF DIFFERENT SECTORS OF PERSONAL AND SOCIAL LIFE.

Keywords: *EDUCATION, ESSENTIAL VECTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT*

Propunându-și să dezvolte în individ toată perfecționarea de care este susceptibil, educația este o dimensiune constitutivă a ființei umane: „Omul nu poate deveni om decât prin educație”, spune Kant, la modul imperativ. Prin urmare, omul nu se naște om: „tot ceea ce constituie umanitate: limbajul și gândirea, sentimentele, arta, morala – scrie O. Reboul – nimic nu trece în organismul noului născut” fără educație (La philosophie de l’education).

Problema educației tinde să devină o problemă prioritară și toți cei care văd limpede evoluția ființei umane, a ființei raționale și a umanității, în ansamblul ei, situează în centru educația.

Educația, ca proces orientat spre împlinirea spirituală a ființei și a comunității, propune o desfășurare concretă, presupune participare, trăire, comunicare între indivizi concreți, presupune o cunoaștere profundă a evoluțiilor ce au avut loc în ultima perioadă.

Menirea educației este aceea de a înălța pe culmi mai nobile de viață omul, comunitatea etnică și umanitatea, prin cultivarea valorilor spiritului.

Sensul curent „a educa, educație” ne conduce la identificarea unei acțiuni anume de formare, dezvoltare, influențare a personalității unui individ și efectele ei sau a unui sistem de acțiuni specifice.

Problematika educației, ca domeniu de studiu identificat, distinct precizat s-a amplificat continuu, de la empiric la științific, dar faptul că și în prezent dezbaterile sunt încă vii confirmă o dată în plus complexitatea ei. Chiar și *etimologiile termenului* sugerează două dintre *orientările de bază*, conturate în vechime:

¹ “Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu

- De la latinescul „*educō, educere*”, care desemnează acțiunea de a scoate din, a ridica, a înălța, s-a ajuns la conceperea educației ca modificare, transformare, susținere a trecerii de la o stare (primară, ereditară sau anterior dobândită) a individului, la o alta, nou formată, în lanțul dezvoltării. Este o imprimare a unei direcții de influențare, dinspre interior, natură bio-psihică, particularitățile individuale la integrarea în normele sociale, ale umanității, prin asigurarea condițiilor adecvate (de mediu, de învățare, de climat, de comunicare, de participare, de susținere afectivă și socială, de perfecționare).

- De la latinescul „*educō, educere*”, ce indică acțiunea de a crește, a îngriji, a hrăni (plante, ființe), educația a fost înțeleasă ca activitatea de creare a condițiilor necesare creșterii (fizice, biologice), dar și a îngrijirii, hrănirii, dezvoltării psihice sub aspect calitativ. De unde au rămas și unele expresii uzuale în educație: „grădinița de copii”, „buna creștere”, „educatorul-grădinar”, „cultivarea calităților”, „a da hrana spirituală”, „ajutarea naturii copilului”, „însușirea unei culturi”, „cultura generală și specială”.

Sensul larg, derivat nu se confundă însă cu alte noțiuni, relativ apropiate: dresaj, creștere, maturizare, formare, informare, instruire, predare, îndoctrinare, influențare, etc., care denumesc anumite aspecte particulare, corelate, subordonate educației sau concepții asupra modurilor de înțelegere și realizare a educației, rezultând chiar sisteme, „pedagogii”, orientări teoretice sau practice.

Literatura de specialitate ne oferă următoarele **definiții** date **educației**:

- „O activitate socio-umană fundamentală, pentru și prin socializare, umanizare, într-o unitate funcțională, ca și produsul ei – personalitatea”.

- „Un ansamblu, sistem de acțiuni proiectat, organizat, coordonat, evaluat, reglat, optimizat după criterii prioritare calitative.”

- „Un proces progresiv de formare-dezvoltare, adesea contradictoriu, a personalității, bazat pe transformări, schimbări, modificări, compensări, corectări, modelări, influențări, perfecționări ale acesteia, pe dimensiuni și ca unitate, de-a lungul existenței ca ființă a individului”.

Educația este categoria fundamentală a pedagogiei/științelor pedagogice, care precizează sistemul de acțiuni, procese, fenomene specifice și efectele lor, antrenează optim un complex de condiții, finalități, norme, conținuturi, modalități, relații, funcții manageriale, criterii de evaluare, factori, forme pentru atingerea, conform așteptărilor sociale și particularităților individuale, unei dezvoltări integrale, armonioase, autonome, creative a personalității.

Definirea și perspectivele de analiză ale educației denotă complexitatea sa și sub aspectul caracteristicilor ce trebuie surprinse și considerate drept criterii de evaluare a eficacității sale.

Și aici studiile relevă un număr variat de caracteristici, după concepția abordată, modurile de interpretare. Urmărind determinările, trăsăturile esențiale, putem contura o **grupare a caracteristicilor, după elementele de bază, în concepere și realizare**:

- În **raport cu societatea** determinantă și în care se integrează:
 - ❖ educația **este o realitate socială specială**, continuu cerută și afirmată, o componentă a vieții sociale.
 - ❖ **are un caracter istoric și național**, care derivă din evoluția socială a cerințelor, reflectă relațiile speciale între factorii educativi și programele lor formative, condițiile concrete într-un anumit spațiu național și timp istoric.

- ❖ ***are un caracter prospectiv***, prin raportare la formarea, dezvoltarea pentru un viitor aproximat de către societate și individ, puțin însă cunoscut, cu efect asupra modului de anticipare, de la formularea finalităților, până la conceperea și deschiderea de programe adecvate de formare a tinerei generații.
- ❖ ***este orientată către realizarea anumitor finalități***, derivate din categorii de cerințe sociale (economice, culturale, științifice, tehnologice, sociale, politice, demografice, etc.), sub forma idealului, scopurilor, obiectivelor specifice și concrete. În funcție de acestea sunt definite atunci, ca politică educațională și ca metodologie pedagogică: tipurile de curricula, conținuturile, resursele, strategiile, managementul instituțional și acțional, criteriile de evaluare a nivelului formării.
- ❖ ***are un caracter axiologic***, prin raportare la criteriile valorice prezente în definirea finalităților, conținuturilor, metodologiilor, criteriilor de evaluare, profilurilor de formare.

Apoi înseși produsele educației sunt supuse aprecierii valorice: nivelul formării personalității, eficiența acțiunilor și a utilizării resurselor, alegerea și vehicularea valorilor esențiale din conținuturi, pregătirea pentru afirmarea capacităților și competențelor în producerea de noi valori, selectarea și vehicularea de modele, instrumente, soluții, proiecte cu încărcătură valorică pentru autoeducație.

- ***În raport cu educatul, este o acțiune de umanizare.***

Educația corespunde specificului uman, de învățare conștientă, de dezvoltare a potențialului natural biopsihic, în mod organizat, coordonat, de formare a calităților ca om. Acestea și imprimă un caracter subiectiv acțiunilor, de măiestrie, de modelare, de transformare a individului, în raport și cu sine, nu numai cu societatea, de diferențiere acțională.

Conștientizarea progresivă a obiectivelor, modalităților, a nivelului atins în dezvoltare, conduce la formarea și afirmarea responsabilității fiecărui individ pentru propria educație, formare continuă, prin valorile, acțiunile și relațiile, condițiile create și recreate autonom.

Perspectiva umanistă a educației recurge și la determinarea psihologică a devenirii personalității, cu consecințele sale asupra echilibrării învățării cognitive-afective-atitudinale-acționale, promovării prioritare și stimulării continue a orientării către succes, modificării raporturilor cu conținuturile cunoașterii, dezvoltării motivației formării continue, centrării metodologice pe individ în acțiunea educațională, încurajării utilizării resurselor variate de informare, diferențierii conținuturilor și acțiunilor, utilizării criteriilor valorice de evaluare a comportamentelor și atitudinilor, exersării unei adaptări mobile la exigențele sociale prin comunicare și participare.

- ***În raport cu realizarea ei, educația se prezintă ca:***

- ❖ ***un ansamblu de acțiuni planificate, organizate, coordonate, reglate, orientate*** spre scopuri și obiective concrete, derivate din idealul formulat. Ea cere organizarea de situații pedagogice favorabile dezvoltării (obiective, resurse, conținuturi, metodologii, relații, norme, agenți, etape, reglare) cu antrenarea factorilor interni (particularitățile educatului) și externi (câmpul pedagogic școlar și extrașcolar, social).
- ❖ ***activitate care corelează tipurile de influențe formale, nonformale și informale***, prin recunoașterea valorii educative a diferitelor aspecte ale realității ce-l înconjoară pe educat și în care este plasat, situat.

Ele acționează cu o intenționalitate variată și diferit explicitată: fie prin influențe special organizate (ca în cazul instituțiilor școlare), fie prin altele externe acestora, cu rol compensatoriu, de aprofundare sau specializare (prin familie, instituții culturale, mass-media, cluburi, etc.), la care se adaugă semnalele neorganizate ale mediului, dar care intră în experiența cognitivă, afectiv-motivațională, atitudinală a educatului. ***Managementul educației reglează atunci cunoașterea continuă a gradului.***

- ❖ ***un proces, o activitate de durată, pe etape progresive***, organizate rațional, adaptate situațiilor și particularităților educatului, conform obiectivelor. Diferențele individuale, împletirea rolului educatului de obiect și subiect al educației, tipurile de influențe și efectele lor, finalitățile și condițiile de realizare determină norma ca educația să fie un echilibru între transmitere și învățare, între prevenire și combatere, transformare și corectare, compensare și optimizare, cunoaștere și rezolvare a contradicțiilor în dezvoltare.
- ❖ ***un sistem de relații între educator și educat***, între ceilalți factori și educat, între elementele componente, acțiuni, conținuturi, forme, strategii, etape, etc. Dificultatea educației rezultă, nu numai din combinațiile multiple ce rezultă între acestea, dar și din faptul că ele sunt în continuă evoluție, neliniară însă, se manifestă variat în diferite situații, chiar contradictoriu, aleatoriu. Dar relaționarea variată este necesară pentru realizarea optimă a finalităților, pentru vehicularea, selectarea, actualizarea, antrenarea, participarea, valorificarea, corectarea, însușirea, dezvoltarea, verificarea diferitelor experiențe, idei, modele, valori.
- ❖ ***un fenomen care dovedește mobilitatea, flexibilitatea ansamblului de acțiuni*** în dezvoltarea personalității, dar mai ales caracterul adesea contradictoriu în realizarea sa, în afirmarea efectelor, în raport cu cele așteptate, proiectate. Contradicțiile afectează conducerea, continuitatea procesului, dar cunoașterea lor poate preveni sau diminua distorsiunile.

Acestea pot fi între: obiectiv și subiectiv în educație, tradițional și perspectivă, conservator și inovator, formal și nonformal, general și particular, cerințe generale și individuale, științific și empiric, dirijare și libertate, acțiune în grup și acțiune independentă, efecte cumulate în timp și nerezolvate, efecte afirmate cu întârziere și acțiunea în derulare, între variabil și invariabil, între necesar și existent, așteptări și posibilități, între modelele proiectate și condițiile de rezolvare, etc.

- ❖ ***acțiune cu caracter permanent***, ca o cerință formulată de necesitatea continuei adaptări la ritmul evoluției componentelor vieții sociale, de-a lungul vieții, prin învățare, reformare. În acest context, educația școlară este o treaptă, desigur de bază, dar rolul ei devine atunci de a forma dimensiunile personalității necesare schimbărilor, adaptărilor.

Literatura de specialitate oferă numeroase studii tematice, dar relevante sunt contribuțiile lui D'Hainaut (1981) privind definirea unui profil de formare astfel, prin apelul la o taxonomie transdisciplinară a demersurilor, obiectivelor.

În același context să integrăm și formarea pentru autoeducație, autoinstruire, în mod progresiv, o dată cu educația școlară.

Problematika lumii contemporane a generat atât în sfera politicii și culturii, cât și în cea a educației, un număr de imperative care sunt din ce în ce mai bine precizate: adaptarea păcii, salvarea mediului, promovarea unei noi ordini economice, etc.

Se pot desprinde, în mod sistematic, două strategii: este vorba, pe de o parte, de poziția celor sceptici, care consideră că sistemele educative nu au și nu pot avea un rol foarte important în pregătirea lumii de mâine, în consolidarea unui viitor mai bun. Pe aceste poziții se situează toți cei ce consideră că școala ar fi în declin.

Îl amintim pe Ivan Ilich și teoria sa despre deșcolarizarea societății, formulată în special în lucrarea „Une societate sans ecole”, dar și pe Alvin Toffler: „Într-o perspectivă mai largă ne putem aștepta însă la transformări și în domeniul învățământului. Se va învăța mai mult decât acum în afara clasei și mai puțin în clasă.

În ciuda opoziției sindicatelor, durata studiilor obligatorii se va scurta. În locul unei rigide segregări de vârstă, tinerii și vârstnicii se vor amesteca. Învățământul se va întrepătrunde și împleti mai strâns cu munca și se va repartiza mai echilibrat pe parcursul vieții individului” (Toffler Alvin, 1983).

În opoziție cu această teză se situează un număr mare de specialiști, care cred în puterea educației și în capacitatea ei de a contribui cu resursele specifice la constituirea viitorului. Educația nu poate rezolva ea singură totalitatea problemelor lumii contemporane, dar nu se poate concepe nici soluționarea temeinică și durabilă a gravelor probleme actuale fără contribuția sistemelor educative.

Un număr redus de specialiști susțin ideea că educația nu are un rol de jucat în crearea societății de mâine. Dar mai numeroși sunt cei care tratează educația ca unul din factorii capabili să contribuie la crearea unei societăți mai bune. Această premisă stă la baza studiilor noastre consacrate educației pentru pace. Interesul pentru rolul educației în ameliorarea vieții de astăzi, în lumina unei societăți viitoare mai bune, trebuie să se exprime în conceptualizarea acestei încrederi sub formă de programe axate pe valorile educației de mâine.

Transformarea existenței contemporane are loc sub acțiunea a diverși factori, între care o importanță particulară are dezvoltarea științei și tehnicii. Progresul real nu e posibil prin multiplicarea factoriologică și prin proliferarea haotică de informații, a căror aglomerare amenință spiritul cu strivirea, ci prin ordine, sistematizare, sinteză, orizont larg, etc.

În această din urmă privință, cea de a doua jumătate a secolului nostru promovează orientări integralist-funcționaliste, ce determină o atitudine epistemologică unitară de concepere a cunoștințelor și a instrumentelor de acțiune. Spiritul epocii atestă o vocație globalistă în ordonarea stocului imens de date cucerite pe calea investigației științifice și prin conceptualizarea experienței practice.

Asamblarea informațiilor într-o perspectivă globală nu e posibilă fără o permanentă structurare și restructurare a acestora, în conformitate cu investigația interdisciplinară și cu dialectica filosofică. Însă noul orizont al științei și tehnicii, care a dobândit o amploare fără precedent, n-ar putea fi pătruns și utilizat fără anumite precizări și diferențieri impuse de cerințele aplicării și utilizării în viața practică.

Când este vorba de propagarea conținuturilor științei și tehnicii, a culturii în general, calea nu poate fi alta decât aceea a decodării abstracțiilor într-un limbaj accesibil celor supuși pregătirii (învățării). E clasică dorința a transpunerii logicii științei în logica pedagogică, singura în măsură să satisfacă exigențele unei informatizări de tip școlar, adică progresivă și sistematică.

În epoca noastră, dezvoltarea societății și a individului, puternic impulsionată de progresul științei și al tehnicii, se află în legătură cu educația și cu producția. Dimensiunile producției, ca și cele ale productivității muncii, se află sub puterea științei, și ambele sub incidența educației.

Preocupările specialiștilor pentru dezvoltarea economico-socială se îndreaptă către descoperirea acelor modalități care să faciliteze traducerea ideilor științifice în valori economice.

Știința însăși se află până la un punct sub puterea educației. Ea n-ar putea deveni forță de producție, dacă mai întâi n-ar trece prin educație, adică dacă nu ar fi asimilată în anumite limite de către diversele categorii de oameni potrivit cu specificul profesiunilor. Se recunoaște astăzi că știința devine cu adevărat o forță de producție în măsura în care formează și dezvoltă atitudini, priceperi, abilități. Sunt cunoscute programe UNESCO în care această idee este mereu prevăzută, traversând întreaga activitate a acestei mari instituții educaționale. Este interesant de menționat că aproape fiecare program UNESCO, indiferent de conținutul problemelor (de apărare a mediului sau a culturii, de promovare a culturii, de promovare a științei și tehnologiei, etc.) se exprimă sau se încheie cu recomandări referitoare la măsuri educative specifice domeniului abordat.

Rezultă că știința și tehnologia își găsesc în educație nu numai o cale de propagare și de elaborare teoretică, ci și o modalitate de a fi transpuse în practică potrivit cu cerințele diverselor sectoare ale vieții personale și sociale. Referitor la această idee, care privește atât dezvoltarea științei, cât și folosirea ei, G.Văideanu o concretizează într-o formulare concisă în expresia: „dezvoltarea va trece prin educație sau dezvoltarea se va face cu ajutorul educației ori nu se va realiza deloc”.

Modul de dezvoltare a lumii contemporane este legat, în mare măsură, de modul în care educația poate să satisfacă cerințele acestei dezvoltări.

În general, răspunsurile educației se situează pe două mari planuri: unul al lărgirii ariei și conținuturilor educației și altul constituit din inovațiile în conceperea și efectuarea proceselor educative. Dacă în primul caz se impune o elaborare riguroasă a educațiilor, în al doilea caz se impune problema regândirii procesului de educație, în privința orientării, dimensionării, instrumentalizării elementelor de conținut, în vederea integrării tinerei generații în viața socială prin intermediul profesiunii.

Noile tipuri de conținuturi sau „noile educații” reprezintă cel mai pertinent și mai util răspuns al sistemelor educative la imperativele generate de problematica lumii contemporane (Văideanu, G., 1988). Încercând să răspundă acestora, noile tipuri de conținuturi sau „noile educații” s-au constituit și s-au impus într-un timp foarte scurt, dat fiind faptul că ele corespund unor trebuințe de ordin sociopedagogic din ce în ce mai bine conturate.

În denumirea acestor educații vom folosi și noi expresiile care figurează în programele UNESCO, adoptate în toate cele peste 160 de state membre și în dicționarele sau glosarele internaționale:

- Educația relativă la mediu
- Educație pentru pace și pentru cooperare
- Educația pentru participare și pentru democrație
- Educație în materie de populație
- Educația pentru o nouă ordine economică internațională
- Educația pentru comunicare și pentru mass-media
- Educația pentru schimbare și dezvoltare
- Educația nutrițională
- Educația economică și casnică modernă
- Educația pentru timpul liber

Pentru introducerea noilor tipuri de conținuturi sau „noile educații”, s-au conturat deja **două strategii**. *Prima strategie vizează promovarea unor noi modele consacrate diferitelor educații, iar în unele cazuri chiar a unor noi discipline. Tot aici includem și încercarea de a grupa câteva discipline „noi” într-o disciplină cuprinzătoare: „educația cetățenească”, „educația globală”, „educația internațională”, etc. Proliferarea disciplinelor educative creează însă „probleme educatorilor prinși în dilema acceptării statu-quo-ului sau a supraîncărcării planului de învățământ”.* Se pune, totodată, și problema pregătirii unor profesori capabili să predea astfel de discipline cu caracter bi- sau pluridisciplinar.

În multe țări, ca și în țara noastră, se recurge din ce în ce mai mult la a doua strategie și anume la ceea ce în programele UNESCO este denumit cu expresia „*approche infusionnelle*”, adică o infuzie de elemente noi în cadrul conținuturilor tradiționale. *Această modalitate are avantaje indiscutabile: nu se aduc modificări importante structurii planului de învățământ, nu se impune formarea unor noi categorii de profesori, ci doar perfecționarea acestora.*

Ea are, însă și dezavantaje care se cer cunoscute și pentru care trebuie căutate remedii. Noile conținuturi, distribuite în sfera mai multor discipline, nu dispun de o coordonare și astfel se pot pierde în masa cunoștințelor specifice diferitelor materii. Este greu de evaluat în acest caz nivelul pregătirii elevilor în domenii cum sunt: cunoștințele, priceperile și atitudinile privitoare la protejarea mediului sau la noua ordine economică internațională, cunoștințele, priceperile și atitudinile relative la democrație și participare, etc. Tot atât de posibilă devine situația când profesorii ar rămâne preocupați de specificitatea disciplinei, marginalizând noile tipuri de conținuturi. Tocmai de aceea ar fi necesar ca pentru fiecare dintre aceste educații distribuite în aria mai multor discipline să se stabilească o disciplină cu rol conducător. Titularul cu rol conducător ar trebui să realizeze conexiunile între elementele distribuite în cadrul diverselor discipline, dar și între cunoștințele ce parvin din mediul non formal și informal.

Idealul reprezintă „cel mai înalt grad al perfecțiunii într-o anumită direcție sau domeniu, reprezintă tipul perfect spre care se îndreaptă în mod constant și metodic activitatea creatoare umană”.

Idealul educațional concentrează în esența sa modelul sau tipul de personalitate solicitat de condițiile sociale ale unei etape istorice, pe care educația este chemată să-l formeze în procesul desfășurării ei. El desemnează finalitatea generală a acțiunii educaționale, modelul de om, proiectul teoretic, care orientează și direcționează procesul instructiv-educativ într-o etapă istorică concretă. Idealul educațional este un model dinamic deschis, în interiorul căruia se produc modificări și restructurări continue.

Idealul educațional este delimitat de trei dimensiuni:

- *dimensiunea socială*, care vizează tendința generală de dezvoltare a acelei societăți;
- *dimensiunea psihologică*, care se referă la tipul de personalitate pe care societatea îl reclamă pentru a răspunde nevoilor ei;
- *dimensiunea pedagogică*, care se raportează la posibilitățile de care dispune acțiunea educativă pentru a putea transpune în practică acest ideal.

Valoarea pedagogică a idealului educațional depinde de echilibrul stabilit între realitate și posibilitate:

- dacă cerințele idealului depășesc posibilitățile de realizare ale educației, acel ideal devine utopic;
- dacă cerințele sale se aplică sub acest nivel idealul nu mai exercită un rol stimulator asupra educației.

Convergența dintre structurile interioare ale personalității, exprimate prin dominante psihice (vocație, creativitate) și nevoile societății, ne conduce spre **idealul vocațional**. Unirea laturii interne a personalității umane cu activitatea profesională, în idealul vocațional, creează echilibrul între aspirațiile individului și nevoile sociale, fără a sacrifica pe nici una dintre ele.

În fiecare societate apar idealuri noi, care se modifică în funcție de baza economică a societății.

Idealul educațional al Spartei antice era „militarul”, „omul bun și frumos” era idealul Atenei antice. Idealul educației propus de sistemul lui Rousseau era „omul liber și bun de la natură”, iar idealul educațional propus de Locke pentru Anglia era „gentlemanul”.

Ca orice tip de ideal, idealul educațional se află în interacțiune cu **idealul social**, având în vedere omul în diverse ipostaze: idealul educațional vizează formarea personalității, idealul social integrează personalitatea deja formată.

În consecință, idealul educațional urmează să proiecteze ca deziderate fundamentale necesitatea valorificării și desăvârșirii potențialului uman, formarea unei personalități armonioase și creatoare, a omului activ. Modelul de personalitate care trebuie format de actuala societate românească ia în considerație următoarele elemente ale vieții social-economice:

- economia de piață;
- tehnologii de vârf;
- democrație autentică;
- promovarea valorilor moral-civice.

Ioan Nicola (1994) consideră că „idealul educațional din societatea noastră presupune formarea unei personalități integral-vocaționale și creatoare, capabilă să exercite și să inițieze roluri sociale în concordanță cu propriile aspirații și cerințe sociale”.

În încheierea referirilor asupra idealului educațional, trebuie subliniat faptul că idealul este o țintă, greu de atins, realizarea integrală a lui nefiind posibilă, deoarece el este în permanentă modificare, conform comenzii sociale care-l determină.

Scopul este „busola” oricărei acțiuni umane. Scopul reprezintă ceea ce își propune cineva să realizeze într-un interval de timp și în condiții precis determinate, anticiparea în conștiința omului a rezultatului spre care sunt îndreptate acțiunile sale.

Scopul este un element operațional care presupune existența unui ideal și prezența unor obiective sau jaloane, ca puncte de reper în activitate. El este un reglator al acțiunii prin aceea că orientează și controlează modul prin care activitatea se realizează.

Scopurile pe care și le propune omul în activitatea sa practică sunt generate de necesități obiective și reprezintă perspective concrete, trepte spre atingerea idealului. Între ideal și scop există o strânsă interdependență: idealul determină scopurile educative, iar scopurile educative concretizează pe diverse planuri și la diverse niveluri recomandările idealului. „Între idealul educativ și scopul educației este o deosebire de nuanță, de grad, și nu de natură” (Dancsuly, 1982).

Atingerea unui ideal presupune realizarea în mod succesiv a anumitor scopuri.

Scopurile educației sunt condiționate de datele realității obiective, fiind subordonate unor finalități generale.

Scopul social conține principalele elemente ale devenirii sociale (economice, politice, științifice, artistice, estetice) și anticipează și proiectează programul dezvoltării sociale în ansamblul ei pe o perioadă mai mult sau mai puțin determinată. El reprezintă o punte între prezent și viitor, fiind expresia capacității omului de a interveni conștient în devenirea sa socială.

Scopul educațional reprezintă proiectarea și anticiparea unui anumit rezultat pe care vrem să-l realizăm. El are o determinare psihologică fiind rezultatul conștientizării cerințelor idealului și al trecerii lui prin filtrul personalității subiectului.

Scopul educațional desprins din cel social reprezintă sinteza calităților ce trebuie formate la tânăra generație. Altfel spus, el **reprezintă contribuția Școlii**, a sistemului de învățământ și educație, a tuturor factorilor educativi la realizarea scopului social.

Evidențiind aspectele și noțiunile esențiale prezentate anterior, constatăm că între ideal și scop există o legătură strânsă; idealul educațional constituie modelul abstract al personalității, iar scopul „traduce” în viață conturează proiectul de formare a personalității, conturează finalitatea în termeni generali și sintetici.

La rândul său **scopul** este concretizat, detaliat de anumite „**priorități instructiv-educative**”, care sunt de fapt **obiectivele**; acestea indică cu precizie ce se așteaptă să devină tânărul, în urma procesului instructiv-educativ, anticipând în termeni comportamentali cum trebuie să răspundă (să se comporte) subiectul după parcurgerea unei secvențe de învățare.

Între componentele finalității acțiunii educative, respectiv între ideal, scopuri și obiective există o strânsă interdependență. Idealul determină scopurile și obiectivele educației, iar acestea concretizează pe diverse planuri și la diferite niveluri prescripțiile generale ale idealului. Această relație este prezentată de I. Nicola:

SOCIETATE
I
IDEAL SOCIAL
I
IDEAL EDUCAȚIONAL
I
SCOPURI EDUCAȚIONALE
I
OBIECTIVE EDUCAȚIONALE